

ДОСВІД СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОГРАФІЇ У НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ ХНМУ

С.А. Кравченко

Харківський національний медичний університет

Наукова бібліотека

У традиційному розумінні бібліографічна продукція – це сукупність бібліографічних посібників, які є документально зафіксованим результатом бібліографічної діяльності, а також засобом доведення бібліографічної інформації (БІ) до її споживачів [1]. При цьому саме поняття «бібліографічний посібник» розуміється дуже розгорнуто – бібліографічна інформація в документальній формі, наприклад, картковий каталог бібліотеки, покажчик літератури, письмова довідка.

Інформаційні технології створили умови для появи нових термінів, а саме: «електронна бібліографічна діяльність», «електронна бібліографія» [2,3]. На сучасному етапі бібліографічна продукція користується підвищеним попитом і має задовольняти інформаційні потреби користувачів 24 години на добу 7 днів на тиждень шляхом електронного подання.

Відомі документознавці Л.Ф. Трачук та Г.Н. Швецова-Водка дали таке визначення для електронної бібліографічної продукції: сукупність електронних бібліографічних посібників як результати та способи бібліографічної діяльності в електронному середовищі, а також бібліографічні послуги, які надаються в електронному середовищі [4].

Для забезпечення доступу до бібліографічної інформації, задоволення довідково-інформаційних потреб користувачів Наукова бібліотека Харківського національного медичного університету (НБ ХНМУ) створює власну електронну бібліографічну продукцію, яка включає ретроспективну, поточну, перспективну бібліографію, яка носить рекомендаційний та науково-допоміжний характер.

Мета статті – проаналізувати електронну бібліографічну продукцію (ЕБП), виготовлення якої є одним з пріоритетних напрямків діяльності НБ ХНМУ. Просування ЕБП здійснюється за допомогою веб-сайту НБ ХНМУ (libr.knmu.kharkov.ua), робота якого розпочалася в 2012 році. На сьогоднішній день сайт бібліотеки – портал, який об'єднує всі бібліографічні ресурси, що мають здійснювати інформаційну підтримку наукової та освітньої діяльності ХНМУ, задовольняти потреби професорсько-викладацького складу, студентів у галузі медицини.

На сайті бібліотеки в розділах «Наші ресурси», «English medium», «Віртуальні експозиції», «Сторінка книгомана» представлена різноманітна за своїми жанровими ознаками бібліографічна продукція: електронний каталог, бібліографічні покажчики, списки рекомендованої літератури, бюлетені нових надходжень, списки періодичних видань за передплатою, віртуальні виставки, тематичні огляди літератури, календарі знаменних дат, спеціалізовані та проблемно-орієнтовані бази даних та інше.

Електронний каталог (ЕК) – є головним інформаційним продуктом бібліотеки, який відображає відомості про навчальні видання; монографії; дисертації та автореферати дисертацій; матеріали наукових конгресів; періодичні видання; аналітичний розпис статей з журналів та збірників; аудіовізуальні та електронні документи тощо. Стандартний, розширений, професійний, за словником, за предметними рубриками – всі ці види пошуку в

ЕК забезпечують бібліографічною інформацією користувача в зручний для нього час, в режимі on-line.

ЕК формується в бібліотеці з 1991 року, з 2009 року в on-line-доступі представлено більше 200 тис. записів (АБІС ІРБІС). Динаміку кількості результативних пошуків за останні п'ять років надано нижче (рис. 1).

Динаміка результативних пошуків у ЕК за період 2009-2014 рр.

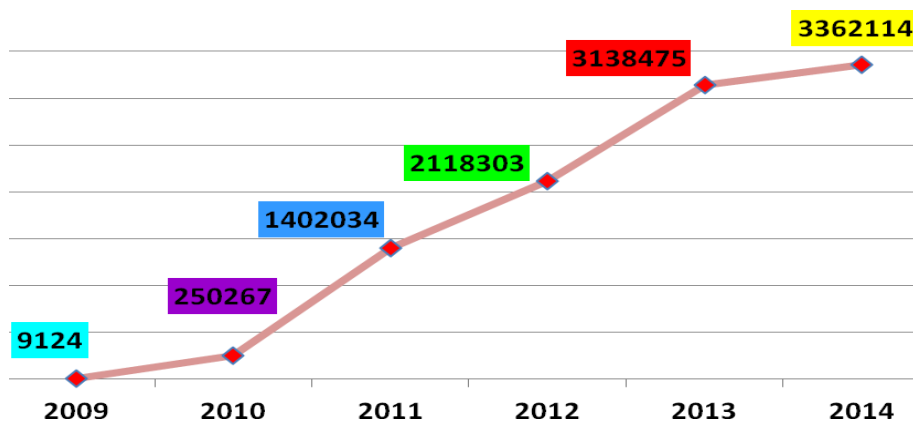

Рис. 1

З 2013 року у форматі ЕК бібліотека створює бібліографічні проблемно-орієнтовані бази даних (ПОБД): Здоров'я здорових, Мініінвазивні втручання, Серцево-судинні захворювання, Вірусно-бактеріальні інфекції, Доказова медицина, Військова медицина. Також у 2015 році сформована нова ПОБД «Недуги великих». Особливість цієї БД в тому, що кожний бібліографічний запис, крім предметних рубрик, містить розгорнуту анотацію, а до кожної статті прикріплено посилання на повний текст із вільного джерела в Інтернеті.

Так само на сайті бібліотеки пропонуються тематичні покажчики Інтернет-ресурсів, де представлена якісно відібрана інформація. Особливу цінність мають відібрані, систематизовані, проаналізовані відповідно з пошуковими запитами користувачів інтерактивні покажчики.

«е-Періодика» – електронний покажчик, який складається з трьох частин. Кожна частина покажчика є алфавітним переліком посилань на повнотекстові архіви періодичних видань України, ближнього і дальнього зарубіжжя (рис. 2).

«Web-навігатор» – електронний покажчик, який має кілька розділів (рис. 3).

За допомогою лічильника, встановленого на сайті, було зроблено аналіз кількості звернень користувачів до інтерактивних покажчиків «е-Періодика» та «Web-навігатор».

Кількість звернень користувачів до «е-Періодики» на сайті НБ ХНМУ

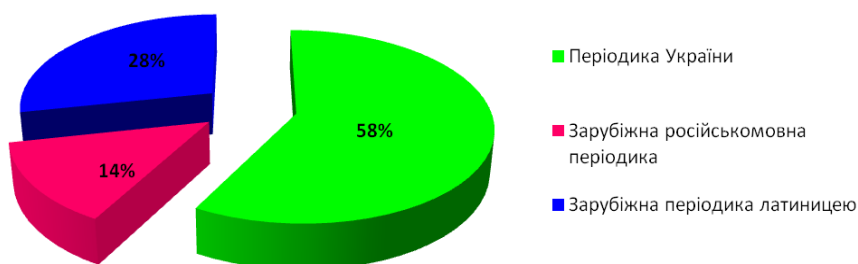

Рис. 2

За результатами бачимо, що більший відсоток звернень користувачів належить розділу Періодика України, друге місце посідає Зарубіжна періодика латиницею.

Кількість звернень користувачів до «Web-навігатора» на сайті НБ ХНМУ

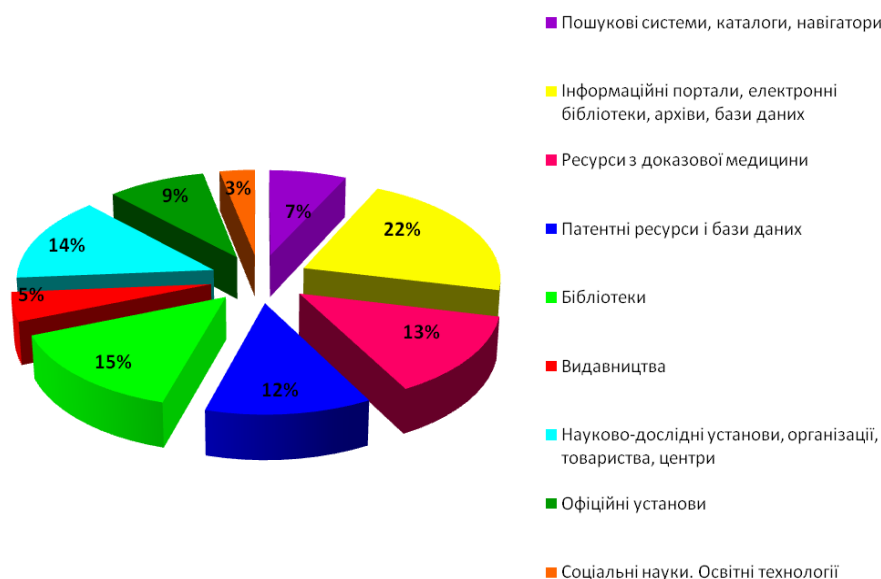

Рис. 3

Як бачимо, звернення користувачів розділилися більш менш рівномірно між офіційними установами, пошуковими системами та видавництвами. Найменший відсоток звернень належить розділу Соціальні науки, а більшість займають інформаційні портали, електронні бібліотеки, бази даних.

Крім того, інтерактивні покажчики «е-Періодика» та «Web-навігатор» виділені в спеціалізовані БД з доступом через ЕК бібліотеки. Бібліографічний опис (БО) Інтернет-ресурсів в певній мірі залежить від кваліфікації бібліотечного працівника, який має відповідально ставитися до їх відображення в ЕК. Основними вимогами до складання БО є повнота, зрозумілість, лаконічність, єдність. Всі ці складові відомостей надають користувачу повне уявлення про описуваний ресурс.

Бібліографічний запис ресурсів в базах даних крім опису самого ресурсу містить ненормовані ключові слова, розгорнуту анотацію, Інтернет-посилання. Всі наведені елементи сприяють ефективній навігації в інформаційному просторі, а також дають можливість користувачу знайти потрібну інформацію при мінімальних витратах зусиль з максимальною повнотою і точністю.

Визначення тематики науково-допоміжних бібліографічних покажчиків, які створюються бібліотекою, ґрунтується на дослідженні інформаційних потреб науковців, викладачів, аспірантів та студентів університету. На сайті бібліотеки представлені ЕБП з різною формою подання (рис. 4).

Електронна бібліографічна продукція НБ ХНМУ

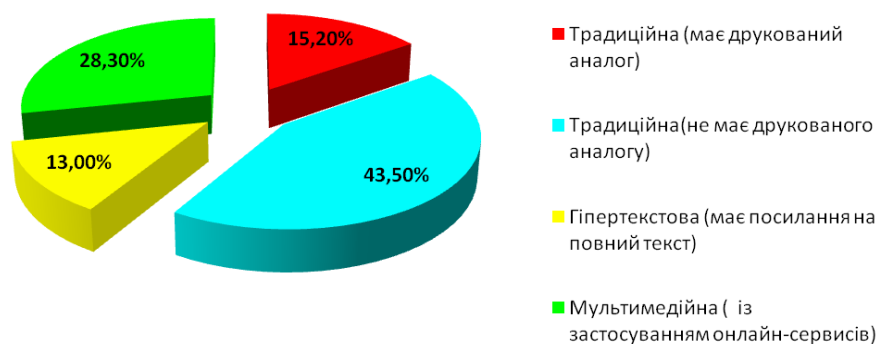

Рис. 4

Виходячи з наведених даних, можна зробити висновок, що найбільший відсоток виробленої бібліотекою ЕБП займає традиційна продукція, яка не має друкованого аналогу. Необхідно відзначити, що бібліотека у своїй роботі використовує переваги неможливої раніше мультимедійності, яка дозволяє поєднувати разом тексти, зображення, звукозаписи, відео-файли, БД, надавати інформацію швидко, зберігати її компактно. Тому друге місце займає мультимедійна продукція, при виготовленні якої застосовуються он-лайн-сервіси. Таким чином, ЕБП, яка створюється бібліотекою, дозволяє будувати продуктивні технології обслуговування користувачів.

Висновки. На сьогоднішній день перевага електронної бібліографії над традиційною безперечна. Тому НБ ХНМУ насамперед приділяє увагу продуктам з гіперпосиланнями на повний текст та он-лайн-сервісами, що надає користувачу оперативний пошук необхідних даних та забезпечує комфортний доступ до першоджерел, а бібліотеці дозволяє охопити чималу аудиторію користувачів.

Список використаних джерел

1. Коршунов О. П. Библиографическая продукция / О. П. Коршунов // Библиография. Общий курс / под ред. О. П. Коршунова. – Москва : Книга, 1981. – Гл. 3, § 1. – С. 84.
2. Жабко Е. Д. Справочно-библиографическое обслуживание в электронной среде: теория и практика: монография / Е. Д. Жабко. – Санкт-Петербург, 2006. – 388 с.
3. Моргенштерн И. Г. Электронная библиография: сущность и проблемы развития / И. Г. Моргенштерн // Библиография. – 2003. – № 5. – С. 13–22.
4. Трачук Л. Ф. Классификация электронной библиографической продукции / Л. Ф. Трачук, Г. Н. Швецова-Водка // Научные и технические библиотеки. – 2009. – № 8. – С. 33–46.